

En berättelse om klass, sexualitet och tystnad

Nilsson, Arne *Bög i folkhemmet: En memoar*. Stockholm: Atlas 2016
(255 sidor)

ARNE NILSSON HAR i flera tidigare verk undersökt homoliv och föreställningar om homosexualitet under 1900-talet, bland annat i böckerna *Såna och riktiga karlar* (1998) samt *"Såna" på Amerikabåtarna* (2006). *Bög i folkhemmet: En memoar* (2016) är dock annorlunda på så vis att Nilsson skriver om sitt eget liv. Boken tar sin utgångspunkt i uppväxten i arbetarstadsdelen Guldheden i Göteborg i det tidiga 1950-talet (Nilsson är född 1948) och slutar i det sena 1970-talet, då Nilsson som universitetsutbildad samhällsplanerare och doktorand söker forskningsbidrag för sina fortsatta studier.

Det är en berättelse om sökandet efter en egen identitet som homosexuell och om möjligheten att få leva "homoliv", som Nilsson uttrycker det. Han berättar om tystnader i familjen, om hur han aldrig talar med sina föräldrar om sin homosexualitet och om hur de aldrig frågar, och om hur han som ung aldrig kände att han passade in, trots att han ständigt försökte. Han berättar om den känsla av skam som förföljde honom: "Jag hade ingen aning om vad min sexualitet skulle innebära för mig. Förutom att den inte var värd annat än förakt och skam", skriver han (Nilsson 2016, 74).

Hemma i Guldheden umgås Nilsson med olika kompisgäng. Strävan

efter att vara en "riktig kille" finns hela tiden med. Han känner sig inte hemma i arbetarklassmiljön och flyr den genom att bland annat tillbringa tid på biblioteket. När han blir äldre börjar han på läroverk i ett medelklassområde. Här ser maskuliniteten annorlunda ut och han känner sig hemma på ett nytt sätt. Samtidigt lever han hela tiden dubbelliv, han är den enda i skolan med arbetarklassbakgrund vilket han försöker dölja med hjälp av kläder och litteratur och han avslöjar aldrig sin sexuella läggning, men tror efteråt att vänner måste ha förstått. Det är en tystnadskultur som råder. Berättelsen präglas av effekterna av detta "dubbelliv", en vilja att få vara sig själv, men samtidigt alltid ha något att dölja och hålla en del av sin identitet hemlig. Nilsson menar att detta skapade en oro som ledde till en känsla av att aldrig riktigt höra till, en känsla som stannat kvar i honom.

Nilsson hamnar så småningom på universitetet och träffar nya vänner. Han besöker olika "träffställen" i parker och runt pissoarer i Göteborg, där män som ville träffa andra män kunde träffas och ha sex. Med en grupp vänner kommer han att leva "homoliv" och slipper då dölja sin homosexualitet. Nilsson berättar hur skönt detta är, men skriver också att han aldrig hade behov av att "komma ut" eller att berätta för sina föräldrar. Det var så omöjligt att det aldrig ens föresvävade honom att berätta. Det var en självklarhet att leva dubbelliv, menar Nilsson.

Efter att han tagit examen som samhällsplanerare börjar han doktorera samtidigt som han tar tillfälliga arbeten. Han beskriver hur han undviker att skaffa fast jobb, i stället tar han jobb som daglönare, bland annat på olika fartyg i Göteborgs hamn. Där känner han sig hemma eftersom arbetarna kommer och går och han slipper sammanhang där han inför arbetskamrater skulle behöva försvara att han inte skaffat "heterofamilj" och barn. Även inför sina föräldrar blir de korta daglönejobben ett sätt att förklara bristen på familj och flickvän.

Lika mycket som boken handlar om maskulinitet, sexualitet och viljan att både vara "sig själv" och att passa in i normaliteten, handlar den om transformeringen från arbetarklass till medelklass och vad detta fört med sig i form av känslor av utanförskap och av att vara annorlunda. Boken synliggör en heteropatriarkal struktur, där

maskulinitet och förmågan att passa in som ”riktig kille” hela tiden är närvarande och formar identiteten. Hur en ”riktig kille” skulle vara var förstås även beroende av klasspositionen. Femininitet synliggörs inte på samma sätt, men existerar, om än outtalat, hela tiden som maskulinitetens motsats.

Nilsson har inte utgått från anteckningar, dagböcker eller andra nedtecknade minnen utan har skrivit direkt ur minnet. Det gör å ena sidan berättelsen lättsam att följa, men å andra sidan känns den ibland lite planlös och utan riktning. Jag undrar hur han tänkte då, i den samtid han berättar om. Vad hade kommit med om gamla anteckningar eller foton hade fått ta större plats? Hur mycket skulle ha sett annorlunda ut om det hade varit dagböcker som varit underlag och vad är det som inte har kommit med eller som har glömts bort, förträngts eller förändrats? Jag hade gärna velat veta varför han valt att inte utgå från sådant material.

Det blir som mest intressant när folkhemsbygget och det egna agerandet sätts in i ett större sammanhang och analyseras med en sociologisk blick. Till exempel blir den tidiga uppväxten i arbetarstadsdelen Guldheden samtidigt en historia om familj, sexualitet, klass och kön, om den stora betydelse föreställningar om normalitet har under uppväxten, och en historia om en ung människas vilja att passa in och känna tillhörighet. Nilsson visar hur samhällsbyggandet i sig kunde bereda plats för olika sorts liv. När exempelvis nya stadsdelar som Guldheden byggdes, var det för att underlätta och möjliggöra familjebildning. Den heterosexuella familjen var central i folkhemsbygget och det gjorde att stadsdelar som Guldheden var ”konstruerade för att föra kvinnor och män närmare varandra som heterosexuella”, skriver Nilsson (12). När det tidigare hade gjorts skillnad på ”såna” (män som betraktades som homosexuella) och ”riktiga karlar” (män som betraktades som heterosexuella men hade sexuella möten med män), främst unga arbetarkillar, skapades nu fasta gränser mellan dessa kategorier och de ”riktiga karlarna” knöts hårdare till ett heterosexuellt familjeliv, menar Nilsson. Den politik som skulle bidra till gemenskap och närhet innebar därmed att det skapades ökad distans och exkludering av dem som inte ansågs höra till. Boken skildrar därmed hur katego-

rier som sexualitet, klass och kön formade och formades av folkhemsbygget. Känslan av hur viktigt det är att både få känna samhörighet och gemenskap med andra och få leva sitt liv så som en innerst inne vill stannat kvar efter läsningens slut.

HELENA HILL
GENUSVETENSKAP
SÖDERTÖRNS HÖGSKOLA